

TILTAKSSTRATEGIER KULTURLANDSKAP OG MILJØ

**FOR BINDAL
2019 – 2022**

Vedtatt av kommunestyret i møte 20.06.2019 sak 60/19

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING	3
Visjon	3
Hovedmål	3
Delmål	3
Overordnede føringer	3
2. LOKALT VEDRIFULLE KULTURLANDSKAP	4
3. KLIMAUTSLIPP OG FORURENSNING	6
4. DRENERING AV JORDBRUKSJORD	6
5. LOKALE STRATEGIER FOR SPESIELLE MILJØTILTAK	
I LANDBRUKET (SMIL)	7
5.1 Formål	7
5.2 Strategiske satsingsområder	7
5.3 Målgruppe	8
5.4 Vilkår	8
5.5 Lokale utfordringer	9
5.6 Søknaden	9
5.7 Behandling	10
5.8 Lokal forvaltning	10
5.9 Utbetaling	11
RETNINGSLINJER FOR PRIORITERING AV SØKNADER	12
1. Gjengroing kulturmark	12
2. Kulturminner og biologisk mangfold	13
Kulturminner/kulturmiljøer	13
Gamle og verneverdige bygninger	13
Biologisk mangfold	14
3. Klimautslipp og forurensning	15
Erosjon/forurensning/avfallshåndtering	15
4. Kulturlandskapet som ressurs, helse og trivsel, allmenn tilkomst	15
Tilrettelegging for å fremme tilgjengelighet og opplevelseskvalitet	15
Fremmede og skadelige arter	16
Fellestiltak/områdetiltak	16
Planleggingstiltak	16
TILTAK SOM IKKE STØTTES OVER DENNE ORDNINGEN	
ANDRE ORDNINGER	16
Investeringsstøtte til organisert beitebruk	16
Tilskudd til drenering av jordbruksdrift	16
Riving av bygninger, maskiner og annet løst utstyr	16

INNLEDNING

I behandlingen av St.meld. nr.

De første tiltaksstrategiene for Bindal kommune ble vedtatt i Bindal kommunestyre den 27.10.2004 gjeldende for perioden 2005 – 2009. Den har senere blitt rullert flere ganger. Dette er den femte utgave av tiltaksstrategiene.

Retningslinjene er godt kjent blant gårdbrukerne.

a. Visjon

Levende bygder i Bindalssamfunnet med vind i segla.

b. Hovedmål

Regionalt miljøprogram for Nordland skal bidra til å redusere klimautslipp og forurensning, og sikre at biologiske, landskapsmessige og kulturhistoriske verdier i jordbrukets kulturlandskap ivaretas. Samtidig som det skal legges til rette for økt matproduksjon basert på bærekraftig utnyttelse av gårdens ressurser.

c. Delmål

1. Egenart og identitet: *Stimulere til jordbruk og skjøtsel som tar vare på den landskapsmessige egenarten i kommunene og fylket.*
2. Natur- og kulturverdier: *Ta vare på verdifulle kulturlandskap, kulturminner, kulturmiljøer, naturtyper og leveområder for planter og dyr.*
3. Miljøpåvirkning: *Redusere miljøbelastningen fra jordbruket til vann, luft og jord.*
4. Ressursforvaltning: *Ta vare på genressurser og redusere tap av næringsstoffer og jord. Ta vare på jordbrukets kulturlandskap som ressurs for økt matproduksjon, ny næringsutvikling, opplevelser og helsebringende aktiviteter.*

d. Overordnede føringer

Tiltaksstrategiene bygger på internasjonale, nasjonale, regionale og kommunale føringer med hovedvekt på dokumentene nedenfor:

- Stortingsmelding nr. 11 (2016 – 2017) samt stortingsmeldinger om miljøvern og kulturminner
- Nasjonalt miljøprogram for perioden 2019 – 2022
- Regionalt miljøprogram for jordbruket i Nordland – programperioden 2019 – 2022
- Strategisk Landbruks- og næringsplan for Bindal kommune – vedtatt av K-styret 8.12.2012 i sak 118/12
- Klima- og energiplan for Bindal kommune, vedtatt av K-styret 15.11.2011 i sak 123/11
- Kommuneplanens arealdel 2004 – 2018 for Bindal kommune, vedtatt av K-styret 11.2.2004 i sak 6/04
- Rundskriv 2017 – 13
- Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak av 04.02.2004

Miljøprogram for jordbruket i Nordland 2019 – 2022 (RMP Nordland) skal bidra til å gjennomføre nasjonale og regionale miljøprioriteringer for jordbruket i Nordland. Som det

framgår av pkt. 3.3 kommer de nasjonale føringer til uttrykk i de seineste stortingsmeldingene om henholdsvis landbruks- og matpolitikken, miljøvernpolitikken og forvaltningen av kulturminne.

Programmålene i *Nasjonalt miljøprogram 2012 (NMP)* gir mål for ordningen miljøtilskudd. Gjennom innføring av en egen forhåndsdefinert meny for denne ordningen setter det nasjonale programmet også rammer for hvilke virkemidler som kan brukes i de regionale programmene.

Målene i *Miljøprogram for jordbruket (2013 – 2016)* samsvarer med de nasjonale målene, og med hva som ut fra statusbeskrivelsen i del 3 oppfattes som viktige miljøutfordringer i Nordland.

De strategiske satsingsområdene oppsummerer hvor innsatsen i Nordland vil bli satt inn i programperioden 2019 -2022.

e. Regionalt miljøprogram for Nordland (RMP)

Regionalt miljøprogram for Nordland skal bidra til å redusere klimautslipp og forurensning, og sikre at biologiske, landskapsmessige og kulturhistoriske verdier i jordbrukets kulturlandskap ivaretas. <http://www.fylkesmannen.no>.

f. Varighet og prosess

Denne strategien gjelder for perioden 2019 – 2022.

Tiltaksstrategiene er utarbeidet i samarbeid mellom Bindal kommune, Bindal Bondelag, og Harangsfjord Bonde- og småbrukerlag.

Rullering av den flerårige tiltaksstrategien skal vedtas i kommunestyret i Bindal. Ved endring i lover og forskrifter, samt nasjonale og regionale føringer kan tiltaksstrategier revideres administrativt for rullering.

2. LOKALT VERDIFULLE JORDBRUKSLANDSKAP:

Gjennom ordningen med regionalt miljøprogram i Nordland er det bestemt at Bindal kan plukke ut inntil 2 % av jordbruksarealet, dvs. 250 daa, som kan defineres som lokalt verdifulle areal. Arealet skal omfatte både inn- og nær utmark. Jfr. forskrift om miljøtilskudd til jordbruket, Nordland § 5 og 6.

Det er kommunen som skal sette vilkår for skjøtselen av lokalt verdifulle jordbrukslandskap.

Denne ordningen videreføres. I det nye miljøprogrammet videreføres den som to ordninger.

1. Miljøtilskudd til slått av lokalt verdifulle jordbrukslandskap
2. Miljøtilskudd til beite av lokalt verdifulle jordbrukslandskap

Bare bruk som søker produksjonstilskudd kan søke på dette tilskuddet ved regionalt miljøtilskudd i Nordland.

Områden som velges ut skal oppfylle minst ett av de følgende kriteriene:

- *viktige friluftslivs- og rekreasjonsverdier*
- *nærhet til viktige turistmål*
- *helhetlig kulturmiljø*

- viktige landskapskvaliteter
- viktige biologiske verdier

Følgende areal ble valgt ut 2019 som gjelder 2020:

Gnr./bnr.	Område	Eier	Leier	Antall	
				daa	Tiltaksklasse
14/ 3	Beite mot sjøen	Espen Hald		8	Areal med spesielle verdier
14/ 5	Kulturminneløype/ gravfelt-beite	Roger Fredriksen		38	Areal med spesielle verdier
15/ 4	Kirkhaugen	Lisbeth Aalberg m.fl.	Trond Tangen	28	Areal med spesielle verdier
16/ 3	Hallsjøen/gravfelt – beite	Ivar Solstad	Knut Arne Busch	20	Areal med spesielle verdier
16/1	Hallsjøen/gravfelt – beite	Tone Grete Busch	Knut Arne Busch	17	Areal med spesielle verdier
23/ 7	Bakkejord	Ingebjørg Meland	Odd Aakvik	9	Areal med spesielle verdier
23/ 1	Åkvik	Jorun Aakvik	Odd Aakvik	10	Areal med spesielle verdier
23/ 2	Rønningen	Torgrim Dahling	Odd Aakvik	15	Areal med spesielle verdier
26/ 6	Storenet	Ole Lande	Kyrre Sevaldsen	39	Areal med spesielle verdier
36/ 3	Alslia	Erling og Jan Alslie	Marit Horsberg	27	Areal med spesielle verdier
37 3	Osen	Børge Bergersen	Marit Horsberg	15	Areal med spesielle verdier
44/288	Terråk - sentrum	Bindal kommune	Erland Iversen	7	Bygdenært
59/15	Bygdetunet	Bindal kommune	Erland Iversen	17	Bygdenært
	SUM			250	

Kommunen har mulighet for å justere valg av områder underveis i perioden uten at strategiene endres, og områdene kan bli rullert/byttet ut i løpet av planperioden.
For 2019 videreføres samme arealene som tidligere.

Lokalt verdifulle jordbrukslandskap - Alslia

3. KLIMAUTSLIPP OG FORURENSNING:

Klima- og energiplan for Bindal kommune 2012 – 2020 er vedtatt av Bindal kommunestyre i møte 15.11.2011 i sak 123/11.

I Bindal er det særlig prosessutslipp fra jordbruket som står for det meste av klimautslippene i kommunen. I tillegg kommer veitrafikk og andre mobile kilder.

Hver bindaling slipper ut 9,6 tonn CO₂ ekvivalenter pr. år. Nasjonale gjennomsnittet er på 11,1 tonn. Endring fra 1991 – 2009 viser en nedgang på 23,3 %.

Landbruket er en av de store kildene i klimautslipp i Bindal i form av metangass. Metangass kan også være energikilde.

Bindal kommune har et landareal på 1.262 km². Kommunen hadde pr. 01.01.2019 et innbyggertall på 1450. Bindal har et utpreget kystklima med milde vintre og gode jordbruksforhold.

Norge skal innen 2020 redusere de globale utslippene av klimagasser tilsvarende 30 % av Norges utslipp i 1990. De samlede utslippene i Nordland skal reduseres med 20 % i forhold til 1991. Norge skal redusere utslippene med 15 – 17 millioner tonn CO₂ i forhold til referansebanen slik den er presentert i nasjonalbudsjettet for 2007.

4. DRENERING AV JORDBRUKSJORD

Formål:

Formålet med forskriften er å øke kvaliteten på tidligere grøftet jordbruksjord ved å gi tilskudd til drenering av dårlig drenert jord med potensial for økt jordbruksproduksjon, samt å redusere faren for erosjon og overflateavrenning av næringsstoffer til vassdrag.

Egen forskrift – Forskrift om tilskudd til drenering av jordbruksjord

Det søkes elektronisk via Altinn

Vedlegg: Gjødselplan
Plan for drenering
Miljøvurdering drenering

Kart med grøfteskisse. Grøfteskisse skal inneholde inntegnede grøfter, vannretning, dimensjoner, kummer og rørutløp, grøfteavstand, filtermateriale, grøftedybde, grøftemetode, størrelse på feltet og beliggenhet.

Vilkår:

Det gis bare tilskudd til tidligere grøfta jord.

Søknaden må være godkjent før grøftingen starter.

Det gis tilskudd til foretak som skal grøfte egen eller leid jord.

Det er 3 års arbeidsfrist.

Tilskudd kr 2000 pr. daa eller 30 kr pr. løpemeter begrenset oppad til kr 2000 pr. daa.

Tilskudd under kr. 3000 pr søknad utbetales ikke.

5. LOKALE STRATEGIER FOR SPESIELLE MILJØTILTAK I LANDBRUKET (SMIL):

Innledning:

Bindal kommune har ca. 12000 daa fulldyrka jord. Det er allsidig drift med både melk, øvrige storfe, gris og sau. Pr. i dag har vi, ut fra søknad om produksjonstilskudd, 35 aktive bønder. Vi har to samdrifter der det er bygd store samdriftsfjøs.

I Bindal er det gjort en rekke funn helt fra steinalderen. Arkeologiske kulturminner i Bindal som utmerker seg mest er alle gravminnene fra jernalderen.

Jord- og skogbruk har vært de viktigste næringene i Bindal. Skogen har vært en viktig ressurs for Bindal både for båtbygging og utvikling av industrien.

Bindal er en av de største kommunene i Nordland når det gjelder areal (1262 km²).

Bindalsfjorden og Tosenfjorden deler Bindal i to deler.

Historisk tildeling av SMIL-midler:

År	Beløp	År	Beløp	År	Beløp
2004	47 380	2009	*)103 000	2014	150 000
2005	80 000	2010	80 000	2015	100 000
2006	85 000	2011	150 000	2016	100 000
2007	100 000	2012	*)168 700	2017	100 000
2008	90 000	2013	140 000	2018	90 000

*) Beløpene er inkludert inndratte midler

Kommunen har forvaltningsansvar for tilskudd til spesielle miljøtiltak i landbruket.

Bindal kommune mottar hvert år beløp fra Fylkesmannens landbruksavdeling som kan brukes til SMIL og NMSK. I tillegg disponerer kommunen midler som trekkes inn fra tiltak som ikke er gjennomført.

Sentrale føringer for kommunene ble gitt av Landbruksdepartementet i forskrift fastsatt 4. februar 2004. I § 8 er det formulert slik:

”Kommunen skal fastsette overordnede retningslinjer for prioritering av søknader. Slike retningslinjer skal utarbeides i dialog med fylkesmannen og næringsorganisasjonene i jordbruket lokalt”.

5.1. Formål:

Formålet med midlene er å fremme natur- og kulturminneverdiene i landbrukets kulturlandskap og redusere forurensingene fra jordbruket, ut over det som kan forventes gjennom vanlig landbruksdrift. Prosjektene og tiltakene skal prioriteres ut fra lokale målsettinger og strategier, jfr. *Forskrift om spesielle miljøtilskudd i landbruket.*

5.2.Strategiske satsingsområder

Viktige miljømål for landbruksforvaltningen i Bindal

1. Landskapet og kulturminnene

- Hindre gjengroing av prioriterte områder
- Ivareta viktige kulturminner
- Gammel kulturmark – opprettholde et vakkert kulturlandskap
- Behov for beite og tilrettelegging

2. Artene

- Motvirke tap av biologisk mangfold og kulturminner
- Freda og verneverdige bygninger – ta vare på bygninger som p.g.a. sin egenart utgjør et viktig innslag i kulturlandskapet
- Andre kulturminner/miljøer – ta vare på viktige kulturminner
- Bevare viktige områder for biologisk mangfold

3. Vannet

- Unngår forurensning av vann og vassdrag

4. Klimaet

- Redusere jordbrukets negative påvirkning på det globale klimaet
- Redusere klimautslipp og forurensning
- Høytørkeanlegg
- Oppsamlingsanlegg for avløp
- Hydrotekniske tiltak
- Vegetasjonssoner
- Fangdammer og våtmarker
- Hindre avrenning og spredning av husdyrgjødsel utenfor vekstsesongen, jfr. lokalforskrifta vedtatt sak 80/08

5. Gårdens ressurser

- Bidra til bærekraftig jordbruksproduksjon basert på inn- og utmarksressursene
- Ivareta kulturlandskapet som ressurs fra næringsutvikling, helse og trivsel
- Etablering av tilleggsnæringer basert på lokale ressurser
- Tilgjengelighet/opplevelseskvalitet - Sikre at viktige områder for friluftsliv fortsatt skal være tilgjengelig - Områdetiltak
- Planleggings- og tilretteleggingstiltak

5.3. Målgruppe:

Tilskudd innvilges til foretak der det foregår en tilskuddsberettiget produksjon på landbrukseiendommen, og som oppfyller vilkårene i forskrift 19. desember 2014 nr. 1817 om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket § 2 og § 3 eller § 4.

Alle må være registrert i enhetsregisteret.

Lag/organisasjoner som skal gjennomføre tiltak på en landbrukseiendom i Bindal, (eksempelvis grunneierlag, grendelag, bekkelag, historielag, velforeninger, mv.), som er i tråd med strategiene, kan få støtte. Når søknaden gjelder fellestiltak, skal en deltaker stå som søker dersom tiltaket retter seg mot bruk som oppfyller kravene der en eller flere tilskuddsberettigede landbrukseiendommer er med.

5.4. Vilkår:

- Gjødselplan og sprøytejournal, samt kart over alt eid og leid jordbruksareal som foretaket til en hver tid disponerer, jfr. forskrift samt R.skr. 2015-17
- Alle som søker tilskudd skal være registrert i Enhetsregisteret
- Eier som ikke selv driver arealene kan søke dersom det drives tilskuddsberettiget produksjon på eiendommen.

5.5. Lokale utfordringer:

Bindal befinner seg i overgangen mellom Nord-Norge og Trøndelag. Dette preger byggeskikken, og dette bør ivaretas blant annet gjennom ordningen med miljøtilskudd i landbruket.

Med hensyn til punktutslipp er situasjonen relativt ukritisk, men de få punktutslippene som fortsatt finnes, og som eventuelt oppstår framover, må avdekkes og fjernes.

Bindal er ikke det området i Nordland der leiejordproblemene er størst, men problemet er like fullt til stede, og dette gir en del uheldige konsekvenser i form av at arealene drives på en annen og til dels dårligere måte enn eget areal. Denne gir et preg på kulturlandskapet som miljøtilskuddsordningen må søke å motvirke.

Passive eiere og sameierskap til landbrukseiendommer er et problem for en aktiv utnyttelse av ressursene for landbruk. Kommunen bør gjennom sin behandling av konsesjonssaker og arealsaker legge til rette for at sameier oppløses og aktive brukere blir eiere. Dette er også viktig i bosettingssammenheng.

Antallet husdyr i kommunen har gått sakte men sikkert nedover de siste 25 årene. Dette medfører at beitetrykket ikke blir så stort at kulturlandskapet holdes i hevd i så stor grad en kunne ønske seg. Videre vil beitekvaliteten for de dyrene som fortsatt beites ikke nødvendigvis bli bedre av lavt beitetrykk, og mulighetene for å finne samarbeidspartnere til fellestiltak i beitesammenheng for brukerne blir mindre. Muligheten til å gi tilskudd til organisert beitebruk må søke å motvirke noe av denne uheldige utviklingen.

5.6. Søknaden

Søknaden skal fra og med 01.01.2019 sendes digitalt med innlogging via ID-porten/Altinn.

Søknadfrist: **1. april.**

Tilskudd skal ikke innvilges der tiltaket er påbegynt før tilskudd er innvilget.

Søknaden sendes den kommune tiltaket/prosjektet skal gjennomføres.

Hvem kan søke:

- Eier som leier ut alt areal kan søke SMIL-tilskudd hvis leietaker driver en produksjon på landbrukseiendommen som utløser produksjonstilskudd (PT)
- Søker må være registrert i enhetsregisteret
- Eier eller leietaker må drive en tilskuddsberettiget produksjon på landbrukseiendommens landbruksareal på søknadstidspunktet.
- Miljøkrav: Det må foreligge gjødslingsplan og evt. journal over plantevernmidler for eiendommen.
- Fellestiltak: Hvis søknaden gjelder fellestiltak, skal bare en av deltakerne stå som søker og undertegne søknaden på alle deltakernes vegne.

Søknaden skal inneholde:

Søknaden eller prosjektbeskrivelsen skal inneholde informasjon om forhold som kommunen mener er nødvendig for en forsvarlig behandling av søknaden.

- Formålet med prosjektet/tiltaket,
- Planer for prosjektet/tiltaket inkl, framdriftsplan, arbeidsbeskrivelser, tegninger, mm.,
- Spesifisert kostnadsoverslag,
- Oversiktskart som viser landbrukseiendommens beliggenhet,

- Detaljert kart (for eksempel utsnitt av økonomisk kartverk) som viser arealer, viktige elementer i landskapet og plassering av tiltaket det søkes tilskudd til,
- Fotografier som viser arealer, bygninger og/eller landskapselementer det søkes tilskudd til,
- Områdets planstatus.
- Eventuell fredningsstatus eller forslag til fredning i medhold av lov om naturvern eller lov om kulturminner,
- Finansieringsplan inkl egeninnsats
- Avtale om gjennomføring av fellestiltak
- Gjødseplan og evt. plantevernjournal

Søknad om tilskudd til planleggings- og tilretteleggingsprosjekter skal undertegnes av den som skal motta tilskuddet på vegne av deltakerne i prosjektet.

Søknad om tilskudd til miljøtiltak på landbrukseiendom skal undertegnes av eieren eller andre som har hjemmel til å gjennomføre tiltaket (med skriftlig samtykke fra grunneier). Dersom søknaden fremmes på leieareal, skal det foreligge leiekontrakt på 10 år.

NB! Hvis søknaden gjelder fellestiltak, skal en deltaker stå som søker og undertegne søknaden på vegne av alle deltakerne basert på skriftlig fullmakt.

5.7. Behandling:

Innkommne søknader sendes ut til aktuelle høringsparter før saken tas opp til behandling i politisk fora. Aktuelle høringsparter kan være:

- Reindriftsforvaltningen i Nordland og det aktuelle reinbeitedistriktet for kommunen
- Kulturminnemyndigheten – kulturminner i Nordland og kulturkontoret i Bindal kommune
- Miljøvernmyndigheter

Formannskapet styrkes med 1 medlem fra bondelaget og 1 medlem fra bonde- og småbrukarlaget, plukket ut av laga selv, foretar fordeling av midlene mellom enkeltsøknader. Arbeidsfrist er 3 år etter innvilgningsdato. Det er mulighet å søke om forlengelse. Kommunen kan etter søknad forlenge fristen, men ikke ut over 5 år fra tilskuddet ble innvilget, jfr. Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket § 3 fjerde ledd.

5.8 Lokal forvaltning:

Målene må først og fremst nås gjennom bruk av kommunale planer og forvaltningen av de aktuelle lover og forskrifter. Miljøtilskudd i landbruket er et lite, men viktig bidrag for å nå målene.

Kommunen setter mer eller mindre konkrete mål i kommuneplaner og kommunedelplaner

Rådmannen foretar oppsett av realistisk budsjett for kommende år, innbefattet forslag til tilskuddssatser for året, som oversendes Fylkesmannen som grunnlag for fordeling av midlene for kommende år. Forslag til endringer i tilskuddsbetingelser sendes på høring til faglagene.

Ubrukte midler som blir ledige i løpet av året forvaltes av Rådmannen som kan delegere videre til plan- og utviklingssjefen.

Innvilget beløp til SMIL-tiltak i perioden 2004 - 2018

Tabellen nedenfor viser disponible midler i forhold til søknadsomfang:

År	Antall søknader	Kostnadsoverslag	Innvilget tilskudd	Avslag
2004-2006	10		277 424	0
2007	5	173 370	100 000	0
2008	4	457 886	90 000	1
2009	6	486 060	103 000	1
2010	4	335 485	80 000	0
2011	4	298 605	150 000	0
2012	8	771 190	160 000	2
2013	7	694 595	81 600	3
2014	7	397 005	150 000	1
2015	8	571 223	122 970	3
2016	8	1 060 311	98 631	3
2017	5	248 729	44 444	0
2018	6	198 379	94 570	1

5.9. Utbetaling

Det skal foreligge skriftlig anmodning om utbetaling. 25 % kan holdes igjen inntil arbeidet er fullført. Tiltaket dokumenterer behov.

Sluttutbetaling når nødvendig dokumentasjon foreligger samt sluttregnskap godkjent av kommunen.

RETNINGSLINJER FOR PRIORITERING AV SØKNADER

MIDLER TIL SPESIELLE MILJØTILTAK I LANDBRUKET FOR:

1. GJENGROING KULTURMARK

Gammel kulturmark/gjengroing:

Gammel kulturmark er arealer med vegetasjon utformet ved slått, beiting, brenning eller andre driftsformer gjennom en lang periode.

Formål:

Restaurere og ta vare på gammel kulturmark med miljøverdier forma gjennom lang tids bruk til slått og beite.

Viktig:

Det legges vekt på følgende kriterier:

- Gjengroinga skal ikke ha kommet så langt at arealet har preg av skogsmark
- Det skal finnes planter som er karakteriske for kulturmark og eventuelt kulturminner som forteller om tidligere bruk
- Det skal foreligge plan for både restaureringstiltaket og etterfølgende skjøtsel av arealet
- Etablering av beite på areal som ikke klassifiseres som gammel kulturmark er IKKE et SMIL-tiltak

Aktuelle tiltak:

- Åpning av gjengrodd mark ved rydding av uønska vegetasjon og fjerning av hogstavfall, kjøring med beitepusser
- Enkeltrær eller grupper av trær settes igjen for å gi skygge og ly til beitedyr
- Gjerding og annen tilrettelegging for beiting som skjøtselstiltak

Skjøtselskrav:

- Arealet skal høstes gjennom beiting eller slått og fjerning av avling
- Det skal ikke anvendes mineralgjødsel eller kjemisk ugrasbekjempelse

På leid areal skal det legges fram leiekontrakt.

Rydding og beiting:

Sats: Maks. kostnadsoverslag 1000 kr/daa der tilskudd kan innvilges med inntil 70 % av godkjent kostnadsoverslag. Maks. areal 20 daa som kan gis tilskudd pr. søknad. ‘

Etablere og vedlikeholde gjerder:

Det kan gis støtte til oppsetting av permanent gjerde som grenser mot innmarksbeite eller utmarksbeite.

Det må være porter/åpninger i nettinggjerde som skal stå åpne utenom beitesesongen.

Port/klyv der gjerde krysser stier.

Strømgjerde skal legges ned.

Sats: Nettinggjerde kr 35 pr. m

Strømgjerde kr 20 pr. m

Port/grind som krysser stier/ferdselsårer kr 1300 pr stk

Vedlikehold av permanente gjerder:

Sats: Nettinggjerde kr 4 pr m

Strømgjerde kr 1 pr.m ,

Horsberg - Foto: Eli Horsberg

2. KULTURMINNER OG BIOLOGISK MANGFOLD

Kulturminner/kulturmiljøer:

Formål:

Med kulturminner menes alle spor etter menneskelige virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til.

Viser til *Kulturminner på Sør-Helgeland* som omfatter Bindal, Sømna, Brønnøy, Vevelstad og Vega.

Kulturminner (eksempler): Bygninger, boplasser, hustufter, gravhauger, bautasteiner, rydningsrøyser, stakktufter, veger, vegfar, fangst og fiskeinnretninger, tjære- og kullmiler, blåstergroper

Kulturmiljø (eksempler): Gårdstun, seter, gravfelt, fangstgroper, naust- og sjøhus

Freda kulturminner: Alle kulturminner fra før 1537, alle bygninger fra før 1650 og samiske kulturminner eldre enn 100 år er automatisk freda.

Aktuelle tiltak:

- Synliggjøre gjennom rydding, slått eller beiting
- Istandsetting, restaurering og skilting. F.eks. sommerfjøs, potetkjellere, naust, kaier, torvsjå, gamle ferdselsveier, steingjerder.
- Ved freda kulturminner må dette skje i samråd med regional kulturminneforvaltning

Viktig:

Ta vare på så mye som mulig av kulturminnets helhet, egenart og opprinnelige elementer. Arealene skal ikke være preget av moderne jordarbeiding, men er dominert av naturlig gras og urtevegetasjon.

Sats: Tilskudd kan innvilges med inntil 70 % av godkjent kostnadsoverslag med maks tilskudd på 1000 kr/daa..

Verneverdige bygninger:

Formål:

Restaurering og vedlikehold av gamle og verneverdig bygning i jordbrukets kulturlandskap

Tiltaket skal bidra til istandsetting av verneverdige bygninger i landbruket som kan nyttes på en hensiktsmessig måte i landbruksdrifta eller annen næring på landbrukseiendommen.

Tiltak kan også være bygninger på gården som ikke nyttes i næringsmessig sammenheng, men er viktig for et helhetlig gårdsmiljø, deriblant våningshus.

Verneverdig bygning: Bygning som ikke er freda, men som p.g.a. sin egenart eller som del av et kulturmiljø utgjør et viktig innslag i kulturlandskapet, og som er viktig å ta vare på

Aktuelle tiltak:

- Bygninger som inngår som viktig element i kulturmiljøer og kulturlandskapet
- Bygninger som er representative for lokal byggeskikk
- Bygninger som har tilknytning til tidligere driftsformer i landbruket

Viktig:

- Bygningen miljøverdi som innslag i jordbrukets kulturlandskap vektlegges
- Gjelder i første rekke utvendig vedlikehold (tak og vegger)
- Ved restaurering og vedlikehold :
  - Bevar opprinnelige elementer
  - Reparasjon framfor utskifting
  - Bruk tradisjonelle, stedege materialer og håndverksteknikker
  - Bruk tradisjonelle farger

Tilskudd kan innvilges med inntil 35 % av godkjent kostnadsoverslag, maksimalt 80.000 kr pr. prosjekt.

Før - Nordlandslån på Lysfjord

Etter skifting av tak, vinduer og bordkledning

Biologisk mangfold:

Formål:

Ta vare på og utvikle variasjonen og mangfoldet av planter og dyr i kulturlandskapet ved hjelp av skjøtselstiltak og tilrettelegging

Viktig:

- Ta vare på det kulturbetinga mangfoldet av planter og dyr i kulturlandskapet som er utvikla gjennom lang tids slått og beiting
- Ta hensyn til ville planter og dyr i kulturlandskapet og bidra til å opprettholde livskraftige bestander
- Gjennomføre tiltak som bidrar til gjenoppretting og utvikling av biologisk mangfold

Aktuelle tiltak:

- Hindre gjengroing gjennom rydding og slått eller beiting. Eksempel kan være utslåtter eller seterområder som ikke lenger er i drift
- Legge til rette for å bevare fugler, dyr og planter, som for eksempel ved bevaring av enkeltelement i kulturlandskapet som åkerholmer, kantsoner, enkelttrær, dammer, spredningsveier for planter og dyr.
- Etablere kantsoner der slike mangler
- Åpning av gjenlagte bekker

Tilskudd kan innvilges med inntil 70 % av godkjent kostnadsoverslag.

3. KLIMAUTSLIPP OG FORURENSNING

Erosjon/forurensing/avfallshåndtering:

Formål:

Redusere risikoen for erosjon på jordbruksarealer og i vannløp, som reduserer avrenning av næringsstoffer, eller som reduserer utslipp fra jordbruket til jord, luft og vann.

Aktuelle tiltak:

- Hydrotekniske tiltak i elver og bekker
- Graving av åpne kanaler til erstatning for eksisterende lukka avløp
- Leplantinger/klimaplantinger, fangdammer, andre tiltak ut over vanlig landbruksdrift, som reduserer faren for forurensing.
- Opparbeidelse av oppsamlingsplasser for rundballer samt tilrettelegging for kompostering av organisk avfall.
- Etablering av dekke som forhindrer nedbør i eksisterende gjødselanlegg. NYTT!

Sats: Le- og klimaplanting, samt skjerming av rundballer maks kr 15000,- pr. tiltak.

Hydrologiske tiltak, bekk og avløp inntil 50 % med maks. kr 50000,-.

Lagringsplass for rundballer inntil 50 % med. Maks kr 30000,- pr. tiltak.

Dekke som forhindrer nedbør i eksisterende anlegg inntil 50 % med maks. kr 75000,-.

4. KULTURLANDSKAPET SOM RESSURS, HELSE OG TRIVSEL, ALLMENN TILKOMST

Tilrettelegging for å fremme tilgjengelighet og opplevelseskvalitet:

Formål:

Legge til rette for rekreasjon og opplevelser i jordbrukets kulturlandskap gjennom ferdsel og friluftsliv.

Tiltak som tilrettelegger for ferdsel, bør i prinsippet ikke omfatte turveier og stier i skog og utmark.

Virkemiddel:

- Tilskudd til sti- og turvegnett i tilknytning til veger eller linjedrag i landskapet og forenkling av adkomst til utmark og strandsoner
- Sikre tilgjengelighet til kulturminner og kulturmiljøer for allmennheten
- Tilskudd til skilting og informasjon for å øke opplevelsesverdien

Aktuelle tiltak:

- Rydding, istandsetting av gamle stier/ferdselsårer
- Merking/skilting av stier, oppsetting av informasjonstavler
- Anlegging av enkle av gangbruer, klopper eller gjerdeklyv
- Anlegging av enkle rasteplasser

Viktig:

- Unngå uheldige effekter i kulturlandskapet
- Unngå ferdsel over innmarksbeite (som kan være fare for folk og fe)
- Turstier i utmarksområder omfattes ikke av ordninga uten at det er nødvendig for å oppnå gode helhetsløsninger
- Tilskudd skal ikke brukes for å legge til rette for parkering eller motorferdsel i utmark

Tilskudd kan innvilges med inntil 70 % av godkjent kostnadsoverslag.

Gapahuk ved Horsbergvatnet

Fremmede og skadelige arter:

Hagerømlinger og andre arter på avveier som f,eks,:
Lupin, parkslirekne, kjempespringfrø, rynkerose m.fl.
Det er ikke tillatt med bruk av sprøytemidler.

Tilskudd kan innvilges med inntil 70 % av godkjent kostnadsoverslag

Fellestiltak/områdetiltak:

Formål:

Samarbeid som fremmer natur- og kulturminneverdiene i landbrukets kulturlandskap.
Ved fellestiltak, skal en deltaker stå som søker og undertegne søknaden på vegne av alle deltakerne basert på skriftlig fullmakt.

Aktuelle tiltak:

- tiltak som gjennomføres av flere grunneiere/søkere i fellesskap for å fremme nærings- og bygdeutvikling – en deltaker står som søker.
- tiltak som fremmer trivsel og har stor miljø- og kulturverdi, tiltak i samarbeid med andre.

Tilskudd kan innvilges med inntil 70 % av godkjent kostnadsoverslag.

Planleggingstiltak:

Det kan ytes tilskudd til planlegging, organisering og prosjektering av prosjekter som fører fram til planer for konkrete tiltak som er nevnt i denne strategien.

Tilskudd kan innvilges med inntil 70 % av godkjent kostnadsoverslag

TILTAK SOM IKKE STØTTES OVER DENNE ORDNINGEN

- Tiltak som regnes som tradisjonell landbruksdrift
- Grøfting egen forskrift
- Riving av bygninger
- Maskiner og annet løst teknisk utstyr